

Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek Kitabındaki Kahramanların Carl Gustav Jung'ın Psikanalitik Bakış Açısıyla İncelenmesi

*Gamze NERGİZ¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

İnsanın eylemlerinin arkasındaki itici güç olarak bilinçaltını gören psikanaliz edebiyattaki karakter tahlilleri açısından da oldukça önemlidir. Sigmund Freud'un kurucusu olduğu psikanaliz Adler, Jung, Lacan gibi isimlerle yayılmış ve sanat eserlerine uygulanır hale gelmiştir. Bu çalışmada da Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek adlı çocuk romanı Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Çalışma konusunu oluşturan bulgular saptanmış, Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla kitap arasında ilişki kurulmuştur. Çalışma çerçevesinde, "Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek adlı romanının içerisinde barındırdığı psikanalitik öğeler nelerdir?" sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Jung'a göre insan kişiliğini anlamlandırmak için birtakım sorulara cevap vermek gerekmektedir. Bunların başında kişiliğin bölümlerinin neler olduğu, kişiliği harekete geçiren enerji kaynaklarının neler olduğu, kişiliğin nasıl oluştuğu gibi sorular gelmektedir. Jung'un kuramında ego, arketipler, persona, anima, animus, gölge, psişenin dinamiği, değerler, ruhsal enerjinin gelişmesi ve gerilemesi, kişiliğin gelişimi, psikolojik tipler gibi kavramlar yer almaktadır. Jung'a göre yazma sürecinde yazar tam olarak kendini ortaya koyamamaktadır. İtici bir güç yazarı ele geçirir ve eser kendi kendini ortaya koyar. Bu durum bazen yazarın yazmak istediği cümleleri eserin bünyesine dahil etmemesi şeklinde de ifade edilebilir. Tobia ve Melek isimli kitapta başkahramanı Martina, Jung'ın sunduğu "ben" kavramı içerisinde ele alındığında küçük bir çocuk olması nedeniyle kişilik gelişimini henüz tamamlamamıştır. Diğer bir kavram olan "psişenin dinamiği" enerjinin dağılımını ve yer değiştirmesini ifade eder. Psişenin mutlak bir dengeye ulaşması mümkün değildir. Martina'nın tüm çabası da bu dengeyi kurmaktır. Yapılan çalışma ile alan yazına katkı sağlamak, psikoloji ve edebiyatı kapsayan bu disiplinler arası çalışma ile farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, Tobia ve Melek, psikanalitik, çocuk edebiyatı

Abstract

Psychoanalytic that considers subconscious as the driving force behind humans' actions is highly significant in terms of the character analysis in literature. Psychoanalytic whose founder was Sigmund Freud became widespread with names such as Adler, Jung and Lacan and it became applicable in work of art. In this study, Susanna Tamaro's children's book Tobias and the Angel was investigated with Jung's psychoanalytic perspective. Descriptive research methods were used and document review method was used as the tool for data collection. The book was supplied for the study, findings that constitute research subject were determined and a relationship was built between the book and Jung's psychoanalytic perspective. In research framework the question of "what are the psychoanalytic components that Susanna Tamaro's novel Tobias and The Angel include?" was tried to be answered. According to Jung, to interpret personality it is necessary to answer some questions. Foremost among them are questions such as what the parts of personality are, what sources of energy that trigger personality to take action are and how personality is formed. In Jung's theory there are concepts like ego, archetype, persona, anima, animus, shadow, dynamism of psyche, values, development and retreat of spiritual energy, personality development and psychological characters. Jung thinks that the author cannot reflect himself/herself completely

*Sorumlu Yazar E-mail: nurgamze33@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-5773-043X

in writing process. A driving force takes control of the author and literary work comes to existence on its own. This can be described as a situation in which literary work does not want to involve in the sentences that the author wants to write. When examined in the concept of ego proposed by Jung, the protagonist, Martina, in Tobias and The Angel could not complete her personality development as she was a little child. The other concept dynamism of psyche expresses the displacement and distribution of the energy. It is not possible that psyche can reach absolute balance and all Martina's effort is to reach that balance. With this interdisciplinary study which included literature and psychology, it was aimed to contribute to literature and raise awareness.

Key Words: *Susanna Tamaro, Tobias and the Angel, psychoanalytic, children literature*

GİRİŞ

Edebiyat, insanların yeni bakış açıları kazanmalarına katkı sağlar. Edebiyattaki kurmaca gerçeklik sayesinde olay ve durumlara daha çok pencereden bakabilme imkânı kazanan kişinin, hayatı anlamlandırmada daha geniş bir algıya sahip olması beklenir. Edebiyat, dilin en nitelikli örneklerini sunarak bizi başka yaşamlara davet eder.

Geniş bir konu alanına sahip çocuk edebiyatına dair farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: "Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir" (Şimşek, 2014: 15). "Asıl konusu çocuk olan, "çocuğa görelik" ilkesini temel alan, çocuğu eğlendirirken düşünmek ve çocukta estetik haz uyandırmak gibi hedefleri olan edebiyata çocuk edebiyatı denir. Çocuk edebiyatı çocuğu sadece bilişsel yönden desteklemez. Çocuğu bilişsel, duyuşsal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak destekler. Çocuğun dil gelişimine de olumlu katkılar yapar. Şirin'e göre çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır" (Şirin, 2016:24). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere çocuk edebiyatı çocuğa birçok fayda sağlar ve çocuk psikolojisini anlamamız noktasında önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

Freud'un etkisiyle yirminci yüzyılda yazarın yaşamına ve kişiliğine gösterilen ilgi artarak edebî eserlerin incelenmesinde önemli bir yer tutmuştur. Sanatçının psikolojisini, bilinçaltını anlamak, eserleri ya da eserdeki kişilerin davranışlarını açıklamak için Freud'un bilinçaltına dayanan psikanaliz yöntemine başvurmuşlardır.

Freud ve Jung'ın çalışmaları bazı noktalarda farklılık göstermektedir. "Freud çalışmalarını sadece akıl hastalarıyla yürütürken Jung çalışmalarında böyle bir ayrıma gitmemiştir. Jung birçok insan topluluğu üzerinde araştırma yapmıştır. Jung'ın çalışmalarına besleyen en önemli kaynaklar toplumların yaşamından geniş kesitler sunan, onlar hakkında birçok bilgi edinmeye olanak tanıyan sözlü edebiyat ürünü olan mitler ve efsaneler olmuştur. Görüldüğü üzere Jung'ın çalışması edebiyat ile büyük bir etkileşim içerisindedir. Freud, nevrotik hastalara uyguladığı tekniklerle sanatçıya yaklaşıp metni değerlendirmede onun bilinçaltını göz önünde bulundururken Jung, metni esas alarak metindeki insan unsuruna ait temel kavramlardan yola çıkmıştır "(Atlı, 2012: 264). Bu çalışma adına Jung'ın kuramı daha uygun olup kitap kahramanları bu bağlamda incelenecektir.

Analitik psikoloji, Carl Gustav Jung tarafından geliştirilmiştir. Analitik psikoloji temelde psikanalize dayanmaktadır. Jung, Freud'un kuramında yer alan "bilinçdışı" kavramını kabul etmiştir. Bu noktada iki kuram arasındaki fark ise Jung'ın, Freud'un psikanalizinde yer alan id, ego ve süper ego kavramları yerine bilinç, kişisel ve kolektif bilinçdışı kavramlarını kabul etmesidir. Jung, bireyin kendine özgü oluşturduğu bilinçdışını "kişisel bilinçdışı" şeklinde adlandırmıştır. Kolektif bilinçdışı ise genlerle atalardan devralınan ortak bir bilinçdışını ifade eder.

Kişisel bilinçdışı, Freud'un "id"ini akla getirmektedir. Burada da arzular, korkular, unutulmuş yaşantılar yer almaktadır. Duygular kişisel bilinçdışında birikir. Burada yer alan duyguları bazı zamanlar bilinç düzeyine getirmek kolayken bazı zamanlar neredeyse imkânsızdır. Kişisel bilinçdışı, bilinçdışının üst katmanında yer alan bir yapıdır.

İnsanlar genlerle atalarından devraldıkları ortak bir bilinçdışıyla dünyaya gelir. Jung buna "kolektif bilinçdışı" adını vermiştir. Ona göre bu bilinç dışı, ilk insanlardan itibaren nesiller boyu aktarılarak varlığını çok değişmeyecek bir şekilde korumuştur.

"Arketip"ler ortak bilinçdışını oluşturan unsurlardır. Arketipler insanlığın ortak malı sayılabilirler ve hemen hemen bütün sanat yapıtlarında karşımıza çıkar. Farklı zamanlarda, farklı toplumlarda ortaya çıkmış ve kolektif bilinçdışını anlamamızda en önemli kaynaklardan mit, masal, destan gibi türlerde insanların korku ve arzuları gibi ortak birçok yönünü görürüz.

Masal, mit, efsane gibi türlerde sıkça karşılaşılan ejderha ve kahraman mücadelelerinin kazanımı her zaman kahraman olmaktadır. Psikanalitik kurama göre bu durum bilincin öze dönmesidir. Bilinç öze dönerken bilinçsiz ruh da daha derin katmanlara sızacaktır. Bilinçsiz ruhun sızdığı yer mitolojik karakterlerin içeriklerinin kaynaklandığı yerdir yani kolektif bilinçdışıdır.

Susanna Tamaro 12.12.1957 günü İtalya'nın Trieste kentinde doğdu. Sinema yönetmenliği eğitimi almış ve televizyon için doğa belgeselleri çekmiştir. Büyükler için yazdığı *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* kitabının başarısından sonra o da yüreğinin sesini dinlemiş ve bir dağ şehrine yerleşmiştir. Doğanın korunması ve çocukların temiz, yeşil ve dürüst bir dünyada yaşayabilmelerini amaçlayarak birçok çocuk kitabı yazmıştır. Bu çalışmada da onun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenecektir.

Çocuk edebiyatı ürünleri çocukça değil, çocuğa göre bir dille hazırlanmalı. Ancak bu şekilde çocuklara okuma sevgisi kazandırılabilir. Sever (2013)'e göre çocuk edebiyatı çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalı, onları nitelikli metinlere yöneltebilmeli ve okuma kültürü kazandırma sorumluluğu da üstlenmelidir.

Bu çalışmanın amacı tüm bu işlemlere sahip olan ve birçok yönden çocuğa önemli katkılar sağlayan çocuk edebiyatı ürünlerinden Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabını Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelemek ve alan yazına bu yönde katkı sağlamaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, kitaplarda yer alan konuya ilişkin iletiler ve iletilerden hareketle yapılan yorumlara yer verilecektir. Araştırma modeli, "Önemli görülen değişkenleri içerisine alacak şekilde gerçek durumun özetlenmiş hâlidir. Araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması için gerekli koşulların düzenlenmesidir (Çeliköz, Nadir). Araştırma bağlamında Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenmiştir. Söz konusu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu kitaplar oluştururken araştırmanın örneklemini Tobia ve Melek isimli kitabı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında; "Tobia ve Melek isimli kitapta Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısına uygun hangi kahramanlar var?" sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında Susanna Tamaro'nun araştırmanın örneklemini oluşturan *Tobia ve Melek* kavramlar açısından incelenmiştir.

Jung, kuramındaki kavramları formüle etmeyi tercih etmemiş, yeni çalışmalara yönelmeyi yeğlemiştir. Jung'ın geçmiş kavramları kalıplaştırmaktansa yeni gözlemler yapmayı tercih etmesinin sebebi onun için kavramların kısa süreli tanımlamalardan daha fazla bir anlam taşımamasıdır. Jung'ın bakış açısına göre kavramları ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyulan şey kavramlara zıt olgulardır.

Analitik Psikolojinin kurucusu Jung, çalışmalarını kavram ve kuramlarla sınırlandırmayarak psikolojik tedavide de yeni yöntemler geliştirmiştir. Jung hekim, psikiyatrist, pskanalist, profesör, yazar, toplumsal eleştirmen kimliklerine sahip çok yönlü bir kişiliktir. Ana dili Almanca'nın dışında İngilizce, Latince gibi başka dilleri de iyi derecede bilmektedir. Analitik psikoloji dışında toplumsal ve dinsel konulara da eğilmiştir.

1. Kişilik Yapısı

Jung'ın kuramı birtakım sorulardan yola çıkarak ortaya atılmıştır. Kişiliğin ve bölümlerinin ne olduğu, bu bölümler arasında etkileşim olup olmadığı, kişiliği harekete geçiren itici gücün ne olduğu, bu gücün kişiliğin bölümlerine dağılma oranı, kişiliğin oluşumu ve yaşam boyunca kişiliğin değişime uğrayıp uğramayacağı gibi sorular Jung'ın kişiliği kavramlaştırma sürecini oluşturmaktadır.

2. Psişe

Jung, kişiliği bir bütün halinde "psişe" şeklinde adlandırmıştır. Psişe, Latince ruh anlamındadır. Günümüzde ise "zihin" sözcüğü "psişe" kavramını anlamsal açıdan daha iyi karşılamaktadır. Bireyin fizikî ve toplumsal çevresine uyumunu psişe sağlar. Her türlü duygu, düşünce ve davranışın kaynağı psişedir. Psişe bilinçli ve bilinçdışı süreçleri içerir.

Jung, birbirinden farklı yapıların kişiliği meydana getirdiğini kabul etmez. Jung'a göre kişilik bir bütündür. İnsan, kişiliği bir bütünden doğmuştur. Bu nedenle kişiliğini bütünleştirmek için çaba göstermesi gereksizdir. Kişiliği bir bütün şeklinde dünyaya gelen insanın yapması gereken, hayatı boyunca bu bütünlüğü korumaya çalışmaktır. Psikanalistler kişilik bütünlüğünü kaybeden kişilere, bu bütünlüğü tekrar sağlamaları adına yardım ederler. Gelecekte kişiliğin tekrar bütünlüğünü yitirme ihtimaline karşın psişeyi güçlendirerek böyle bir durumun yaşanma ihtimalini azaltmaya çalışırlar. Bütün bunlardan hareketle psikanalizin amacının psikosentez olduğunu söylemek mümkündür. Psişe: bilinç, kişisel bilinçdışı ve toplumsal bilinçdışından oluşmaktadır. Bunlar birbiriyle etkileşim içinde olmalarına rağmen çalışma mekanizmaları birbirinden farklıdır.

3. Bilinç

Bilincin geliştirilmesi düşünme, hissetme, duyu, sezgi gibi zihinsel faaliyetlerin günlük hayatla ilişkilendirilmesine dayanır. Çocuklar bu faaliyetlerden birini diğerlerine oranla daha çok

kullanırlar. Zihinsel faaliyetlerin eşit oranda kullanılmaması seçiciliktir. Seçicilik, çocuklar arasında karakter farklılığını belirler. Düşünsel yanı baskın bir çocukla duygusal yanı baskın bir çocuk arasında karakter açısından farklılıklar vardır. İncelenen kitabın çocuk kahramanı Martina da hissetmeye yönelik bir çocuktur. Kitap boyunca verilen iletilerden bunu söyleyebiliriz:

Martina okula gitmekten nefret ediyordu. Orada egemen olan sözcükler karmaşa-sözcüklerdi (s. 25).

Zihinsel faaliyetlerin yanı sıra bilinçli zihinsel faaliyetleri etkileyen tutumlar vardır. Bunlar içedönük tutum ve dışa dönük tutumlardır. İçe dönük tutum bireyin öznel dünyası ile ilgiliyken dışa dönük tutum nesnel dünya ile ilişkilidir. Kitap kahramanı Martina içedönük bir tutum sergiler. Çünkü o içsel ve öznel dünyasına yönelir, kaderini arar:

(Melek ve Martina) Gezerlerken uzun uzun kaderden söz ettiler. Neydi bu kader? Her insanın bir kaderi olduğu doğru muydu? Gerçekten de hiç kimse bu dünyaya yanlışlıkla inmiyor muydu (s. 97).

Kişinin bilincinin diğer kişilerin bilincinden farklılaşması bireyleşme olarak adlandırılır. Bireyleşme, kişiye kendini tanıma imkânı sunar. Bireyleşme, bilinç alanının genişletilmesi sürecidir. Bireyleşme ve bilinçlenme birbiri ile etkileşim içindedir. Bilinçlenme arttıkça bireyleşme de artacak ve kişinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bilincin bireyleşmesi Jung'ın "ego" kavramını oluşturur.

Tobia ve Melek kitabında başkahraman Martina'nın bireyleşme süreci içindeki yaşadıkları anlatılmaktadır. Kitapta bireyleşme çabası gösteren başka bir kahraman yoktur ancak kitaptan hareketle Martina'nın dedesinin bireyleşme sürecini tamamladığını düşünülebilir.

Kitapta Martina'nın anne ve babasının şiddetli geçimsizliğinden ve Martina'nın bu durumdan olumsuz şekilde etkilendiğinden bahsedilir. Tüm bu olumsuzluklar içinde dedesi, Martina için güzel şeylere açılan bir pencere olur. O her zaman Martina'ya güzel şeyler düşünmesi için destek olur ve onun bütün sorularını cevaplandırır:

Dedesi o kadar çok şey biliyordu ki! Onun yanıtlayamadığı tek bir soru bile yoktu (s. 27).

Duygusal yanı baskın bir çocuk olan Martina bireyleşme çabası içindedir. İçedönük bir yapıya sahip olan Martina'nın dış dünya ile en güçlü bağını dedesi oluşturmaktadır. Bu noktada dedesinin Martina'nın her türlü sorusunu içtenlikle yanıtlaması Martina'nın bilinç düzeyinin artması ve bireyleşmesi adına önem taşımaktadır.

4. Ego

Ego, benliği tanımlar. Kişinin gerçekçi yanı olarak tanımlanır. Erteler, plan yapar, savunma mekanizmalarını uygular. Bu sayede kişinin dengeli ve sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürmesine katkı sağlar. Yaşantılar, ego süzgecinden geçerek bilince ulaşır. Egonun izin verdiği ölçüde bireyleşme gerçekleşir.

Kitap kahramanlarından Martina bireyleşme sürecindedir, egonun seçimleriyle Martina bu süreci tamamlamaya alışacaktır.

Martina'yı "Yitik Şeyler Krallığı" adını verdiği yere götüren Rattosa (gerçek adı Pina) ise ego bütünlüğünü kaybetmiş ve delirmiştir. Onun hikâyesini tavşan Athos şöyle anlatır:

Hayal etmek çok zor olsa bile Rattosa gençken güzeller güzeli bir kızmış. Güzel ve yoksulmuş. Günlerden bir gün, Baron Rattoso Rattoson dei Turlucchi tarlaların ortasında otomobiliyle gezerken Rattosa'yı görmüş ve ona âşık olmuş. Bütün ailenin karşı koymasına karşın baron onunla evlenmiş. Büyük bir aşk yaşamaya başlamışlar. Birbiri ardına üç tane çocukları olmuş. Ama üçüncü doğumdan sonra büyük bir felaket yaşanmış. Baron açık denizde yüzmeye gitmiş ve bir daha geri dönmemiş. Rattosa o gün delirmiş. Ailesi de onu tedavi ettireceğine evden kovmuş ve çocuklarını da elinden almış. İşte kadın o günden beri sokaklarda dolaşır kimsenin istemediği şeyleri toplamaya başlamış. (s. 75)

Ego bütünlüğü sağlıklı kararlar alabilmek için ön koşul niteliğindedir. Ego bütünlüğünü kaybeden Rattosa sağlıklı düşünememekte, çöplerden insanların istemediği şeyleri toplamakta ve kendine gerçek yaşamla bağlarını koparmış bir dünya inşa etmektedir. Tüm bunlar onun gerçekle bağlarını kopararak kendi ve çevresi adına tehlike oluşturmaktadır.

5. Arketipler

Arketipler, ortak bilinçdışının içeriğini oluşturur. Kişilik oluşumunda önemli rol oynayan arketipler: "Persona, anima, animus, gölge ve ben"dir.

Persona

Persona, insan yaşamının devamlılığı için zorunlu olmakla birlikte kişiliğe her zaman fayda sağlamayabilir hatta kişiliğe zarar verdiği durumlar da vardır. Herhangi bir duruma kendini gereğinden fazla kaptırmak egonun bu durumla özdeşleşmesine yol açar ve kişiliğin diğer yanları bu durumdan olumsuz etkilenir. Gelişen persona ve kişiliğin personaya göre daha az gelişen diğer bölümleri arasında çatışma yaşanır. Bu çatışma bireyin gerilim yaşamasına neden olur. Egonun persona ile özdeşleşmesi şişme (inflation) adını alır. Şişme gerçekleştiği takdirde kişi kendine gereğinden fazla önem verecek ve bu durumu diğer insanlara yansıtacaktır. Şişme yaşayan bir kişi otorite olduğunda diğer insanları baskısı altına alacak, kişilerden yapabileceklerinin üstünde şeyler bekleyerek onların ruh sağlığını olumsuz etkileyecektir.

Tobia ve Melek isimli kitapta Martina'nın babası Ugo, egosunun persona ile özdeşleşmesi sonucu şişme (inflation) yaşamaktadır.

"...Ama babası gene de memnun olmazdı. Çoğu zaman da karnını doyurduktan sonra Martina'nın odasına girer ve yorganını çekip bağırdı: 'Uyan çabuk! Babacığın bir öpücük ver!' Eğer kız bu emre çabucak uymazsa o daha yüksek sesle bağırmaya başladığı..." (s. 36-37)

Şişme yaşayan Ugo'nun Martina'ya bu şekilde davranması küçük kızı olumsuz etkileyecektir. Martina'nın içedönük tutumlar sergilemesinde babasının bu tutumlarının da etkili olduğu düşünülebilir. Ugo'nun tutumundan hoşnut olmayan Martina babasıyla kurması gereken samimi ilişkiyi dedesiyle kurmaya yönelir.

a) *Anima ve Animus.*

Kişinin dışa dönük yüzü persona, içe dönük yüzü ise anima ve animustur. Anima, erkeklerde; animus kadınlarda içe dönük yüzü ifade eder.

Tarih boyunca erkekler anima arketipini, kadınlar da animus arketipini geliştirmişlerdir. Kadın ve erkek arasındaki etkileşimin artması onların birbirlerine ait bazı özellikler kazanmalarını sağlamıştır. Birbirine ait özellikler edinen kadınlar ve erkekler karşı cinsi daha iyi anlayabilme imkânı bulacaklardır.

Martina'nın annesi Margherita çalışan bir kadın olması nedeniyle animus arketipini geliştirmiştir. Babası Ugo ise çalışmayarak, evdeki tartışmalardan sonra evi terk ederek anima arketipini geliştirmiştir.

“Martina, annesi Margherita ve babası Ugo ile birlikte yaşıyordu. Babası bir zamanlar tamirciydi; ama artık çalışmıyordu. Annesi ise bütün gün oradan oraya koşuyor ve başkalarının evini temizliyordu” (s. 13).

“Martina bütün bu süre boyunca odasından çıkmamıştı. Salı gecesi kimbilir kaçınıcı kez kapının çarptığını ve babasının, ‘Yeter artık, bu cehennemden gidiyorum’ diye bağırdığını duyunca masanın altına saklandı ve parmaklarıyla kulaklarını tıkadı” (s. 53).

Kadınlarda animus, erkeklerde anima geri plandadır. Bu sayede kadınlarda kadınsı, erkeklerde erkeksi duygular baskın olmaya devam edecektir. Evi terk ederek anima arketipini geliştiren Ugo'nun erkeksi tavırlarının baskın olması, çalışarak animus arketipini geliştiren Margherita'nın kadınsı tavırlarının baskın olması bu durumun bir örneğidir.

b) Gölge

Kişinin kendi cinsiyetini temsil eden ve hemcinsleriyle ilişkilerini etkileyen arketipler gölge adını alır. Gölge çoğunlukla ısrarcıdır. Gölgenin ısrarcı olması onu tamamiyle personanın etkisi altında kalmaktan kurtarır. Gölge, personanın baskısına hemen boyun eğmez. Örneğin eğilimleri ile yaptığı iş farklılık gösteren biri yaptığı işten vazgeçerek eğilimlerinin peşinden gidebilir. Bu eylemin arkasındaki düşünce birdenbire oluşmamıştır. Gölgenin bu tarz istekleri çoğu kez ortaya çıkıp reddedildikten sonra güç kazanabilir. Bütün istekleri anne ve babası tarafından "Bir bu eksikti." şeklinde reddedilen Martina'nın evden ayrılarak kaderini araması bu duruma örnek verilebilir.

Anima ve animus kişinin karşı cinsle ilişkilerinden, gölge de hemcinsleriyle ilişkilerinden sorumludur. İlişkilerin yönü egonun gölgeyi kabul edip etmemesine bağlıdır. Bir kadın egosunun gölgeyi reddettiği ve psişenin uyumlu bir parçası olmasını engellediği durumda o kadın reddedilen gölgesini diğer kadınlara yansıtabilir ve hemcinsleriyle ilişkileri bozulur. Erkekler için de aynı durum geçerlidir.

Kitapta Martina'nın dedesi hakkında yazılanlar bu duruma örnek verilebilir: *“Dedesi annesinin babasıydı; ama annesi ona karşı hiç de nazik davranmıyordu. Babası ise ona hiç mi hiç katlanamıyordu. Martina okula başladıktan sonra, dedesi haftada en az iki kez gelip onun ödevlerine yardım etme görevini üstlenmişti ve bir gün küçük kız yine annesi ile babasının tartıştıklarını duymuştu. ‘Onun sürekli burada, ayaklarımın altında olmasından hoşnut değilim’ diyordu babası. ‘Kızımın kafasını saçma düşüncelerle dolduruyor.’ ‘Sahip olduğu tek dedesi o’ demişti annesi de. ‘Ne olacak yani? Ben de dedesiz büyüdüm ve çok da iyi yetiştim’ ” (s. 23). Martina'nın düşük not aldığını öğrenen Ugo eşi Margherita'ya söyledikleri de örnek verilebilir: *“Bunca yıldır onun kafasını saçmalıklarla dolduran babanda kabahat” (s. 49).**

Buradan hareketle Martina'nın babası Ugo'nun egosu gölgeyi reddetmiş, psişenin uyumlu bir parçası durumuna gelmesini engellemiş diyebiliriz. Çünkü Ugo reddedilmiş gölgesini eşinin babasına yansıtmıştır.

c) Ben

Ben, ortak bilinçdışının merkez arketipidir. Diğer kişilik sistemleri "ben" etrafında toplanmıştır. Kişiliğin bütünleşimini sağlayan öge "ben"dir. Jung, yaşamın anlamının "ben"e ulaşmak olduğunu ifade eder. Ben görevini sağlıklı bir şekilde yerine getirdiğinde kişi kendini iyi hisseder. Ben görevini sağlıklı bir şekilde yürütemediğinde kişi kendini çatışmalar içinde bulur. Çatışmalar da kişinin kendini iyi hissetmesini engelleyecektir.

Tobia ve Melek kitabında Martina, annesi Margherita ve babası Ugo kendilerini dağılmış hissetmektedir yani ben üzerine düşen görevi yerine getirememektedir.

“Annesi ve babası çok gençken evlenmişlerdi. Martina sık sık bu fotoğrafı incelerdi ve inceledikçe de gözlerinin derinden parlamasını sağlayan o parlak pulların nereye gitmiş olabileceğini merak ederdi. Babasının gözleri çok uzun zamandır sarımsı bir renk almıştı ve hiçbir yöne bakmıyorlardı; annesinin gözleri ise donuk bir buz tabakası ile örtülmüş dağ göllerine benziyordu. Işık saçmadıkları gibi soğuk bir gölge yansıtıyorlardı” (s. 15).

Bütün insanların amacı kendini gerçekleştirmektir. Kendini gerçekleştirmek zor ve karmaşık bir süreçtir. Kişilik, gelişimini ve bireyleşimini orta yaşlara doğru tamamlar. Bu nedenle "ben" de küçük yaşlarda değil, orta yaşlarda kendini belli eder.

“Babasının geceleri çok az uyuduğu ya da hiç uyumadığı doğrudur; ama bunun nedeni çocuğunun eğitimi hakkındaki kaygıları değildi. Babası akşamları arkadaşlarıyla bara gitmekten hoşlanırdı. Söylediğine göre böyle yapınca özgür ve mutlu olduğu, motosiklet yarışçısı olacağı günlerin hayaliyle yaşadığı, her şeyin ışıklı bir hayal balonu içinde olduğu dönemleri anımsıyordu” (s. 36).

Martina çocuk olması dolayısıyla kişiliği gelişimini ve bireyleşimini tamamlamamıştır. Martina'nın anne ve babası ise orta yaşa gelmelerine rağmen kişilik bütünleşimini sağlayamamışlardır. Bunda vaktiyle büyük bir aşk yaşayıp hayallerinden vazgeçerek evlenmeleri etkili olmuştur.

6. Psişenin Dinamiği

Psişe, dış kaynaklı enerjisini duylardan sağlar. Uyarılma ve değişim süreklidir. Dengeyi kurmak da zordur. Uyarılmalar ve değişim nedeniyle psişe hiçbir zaman dengeyi sağlayamaz. Fizikî çevre ve beden kaynaklı uyarılar enerjinin yer değiştirmesini gerektirir. Psişenin enerjisini duylardan sağlaması nedeniyle uyarılma fazladır ve sabit bir dengeye ulaşması imkânsızdır.

Atkestanesi ve Martina'ya arasında geçenler kitapta şöyle anlatılır:

“Önemi yok. Sen gene de terk edildin. Demek ki kaderine karşı çıkmalısın. Hep böyle olur.”
‘Kader nedir?’

Atkestanesi şöyle bir güldü.

‘Kader, kendi kendinle karşılaşmak için yürümen gereken yoldur.’

‘Ama ben zaten buradayım.’

'Evet ve hayır. Senin bir tarafın burada ama tanıman gereken bir başka tarafın daha var. Bu nedenle kımıldaman gerekiyor.'

'Ya sen? Sen kendi kaderini nasıl tanıyacaksın?'

'Ben sadece bekleyebilirim Marti ve o karşıma çıktığında başka seçeneğim olmayacak. Ya bir mobilyada, şömüne için odun olacağım ve buna karşı koyamayacağım. Bu nedenle dün sana 'Şanslısın' demiştim. Şanslısın; çünkü seçim yaparak kendi yolunu bulabilirsin. Fazla zaman kaybetme, Marti. Sırt çantanı al ve git' “ (s. 55).

Kitap kahramanı Martina da denge kurma çabası içindedir. O atkestanenin yönlendirmeleriyle kaderini aramaya koyulacaktır.

7. Değerler

Belirli bir ruhsal ögeye bağlanan enerjiye değer denir. Değer verilen öge davranışları etkileyecektir.

Martina da kadere oldukça değer verir ve enerjisini kaderini bulmak için harcar. O kaderini bulmak için atkestanenin söylediklerini dinler ve evden ayrılır.

8. Ruhsal Enerjinin Gelişmesi ve Gerilemesi

Ruhsal enerjinin gelişimini sürdürebilmesi için duygu ve düşünce gibi birbirine zıt çalışan işlevlerin uyumu gerekmektedir. Uyuşma sağlanmadığında ruhsal işlevlerin gelişimleri arasında çatışma yaşanır.

Çatışma, gerileme süreci devreye girince son bulur. Kişilik bölümlerine enerji katılması enerji, kişilik bölümlerinden enerji çıkartılması gerileme olarak adlandırılır. Uyum sağlamada güçlükle karşılaşıldığında egemen işleve artık gerekli olmayan enerjinin azaltılmasını gerileme sağlar. Böylece yeni işlev güç kazanır ve duruma uyum sağlanır.

Martina anne ve babasının ısrarlarına rağmen konuşmaz:

“Dilini mi yuttun sen? Neden susuyorsun? Ne yapıyorsun? Beni delirtmeye mi çalışıyorsun?”
“Haydi Martina, babana yanıt ver, inatçılık etme” (s. 48).

Martina anne ve babası arasındaki çatışmalardan olumsuz yönde etkilenir ve bir süre sonra insanlarla konuşmamaya başlar, o sadece içinden konuşmaktadır. Bu durum gerilemeye örnek verilebilir.

9. Kişiliğin Gelişimi

Yeni gelişen egonun bilinci sınırlıdır. Ego, bireyleşimini sürdürdükçe bilinçli eylemleri artacaktır. Olayları ayrıntılı bir şekilde algılayıp üstü kapalı anlamları seçebilecektir.

Martina, bireyleşimini sürdürmek için atkestanenin söylediklerini dinleyerek kaderini aramaya koyulur.

Bireyleşim, bilinci gerektirir. Eğitim, bilinci arttırmayı hedefler. Eğitim, kişide var olan özellikleri daha nitelikli kılmayı sağlar. Kişiliğin bütün bölümlerinin bireyleşmesine eşit imkânlar sağlandığında gelişim daha sağlıklı olacaktır. Kişiliğin herhangi bir bölümüne önem verilmediğinde o bölüm normalin dışında kendini belli edecektir. Bir bölümün diğerlerinden aşırı gelişmesi (şişmesi) kişilik için istenen bir durum değildir. Şişen bölüm kişiliğin dengesini

bozacaktır. Örneğin, aile baskısı altındaki bir çocuk kendi seçimlerini yapmayı öğrenemeyecektir. Şişen persona çocuğun kişiliğini olumsuz etkileyecek ve çocuk ailesinin kuklası hâline gelecektir.

Martina'nın anne, baba ve öğretmeninin beklentilerine katı bir biçimde uyması beklenmiştir ancak Martina beklentilere cevap vermemiştir. O kaderini aramaya koyularak şişmiş bir personaya sahip olup, toplumun robotu haline gelmekten kurtulmuştur.

10. Psikolojik Tipler

İncelenen kitapta Carl Gustav Jung'ın psikolojik tiplerinden İçedönük sezgili tip, içedönük düşünen tip, içedönük duygusal tip ve dışadönük düşünen tip yer almaktadır. Bu tipler sırasıyla Marina, Martina'nın babası, annesi ve dedesidir.

İçe Dönük sezgili tip: Bu kişiler imgelere ilgi duyarlar ancak bu ilgi sürekli değildir. İlginin sürekli olmaması onları bir sonuca ulaşmaktan alıkoyar. Bu tipteki kişiler çevresindekiler tarafından değerlerinin anlaşılmadığını düşünürler, dış gerçeklerle ilişkileri yoktur. Diğer insanlarla iletişim kuramazlar, kendilerini dahi görürler. Çevresindekiler ise bu tipteki insanları anlamakta zorlanırlar. Bu tiplere çoğunlukla sanatçılar arasında rastlanır.

“Ben de başka bir yerde doğmalıydım.” (s.50)

Martina; kendi dünyasının anne-babası tarafından anlaşılabilmesi, başka yerde doğması gerektiğini düşünmesi yönüyle içedönük sezgili tiptir.

İçe Dönük Düşünen Tip: Filozoflar bu tipe örnek gösterilebilir. Kişinin düşünceleri öze döndürür. Bazı durumlardan gerçeklikten kopup şizofrenik özellikler sergileyebilirler. Dışa dönük tiplerle ortak noktaları kendilerini korumak amacıyla duygularını bilinçaltılarına itmeleridir. Düşünceleriyle yalnız kalmak isterler. Dışarıdan bakıldığında duygusuz izlenimi verirler. Diğer insanlarla olan ilişkilerinde seçicidirler. Kendilerine yakın hissettikleri dışındaki insanlarla ilgilenmezler. İnatçılık, iğneleyicilik, hoşgörüsüzlük gibi özelliklere sahiptirler.

Martina'nın babası Ugo kitap boyunca duygusuz ve uzak bir insan izlenimi vermektedir. O eşinden, eşinin babasından ve kızı Martina'dan uzaktır. Onlarla olan iletişimi soğuktur. Büyük bir aşk yaşayıp motor yarışçısı olma hayalinden vazgeçerek evlendiği için pişmandır. Bu nedenle ona o hayallerini hatırlatan, o hayalleri kurduğu zamanlardaki gibi hissettiren birkaç arkadaşıyla içmeye gitmektedir. Eşinin babasını sürekli küçümsemektedir, onu Martina'nın kafasına saçma düşünceler sokmakla eleştirmektedir. Ugo tüm bu yönleriyle içedönük düşünen bir tiptir.

İçe Dönük Duygusal Tip: Daha çok kadınlar arasında görülen bir tiptir. Melankoliktirler ancak kendi kendine yeten, huzurlu bir insan profili de çizebilirler. Derin ve yoğun duygulara sahip olmalarına karşın duygularını dış dünyadan saklarlar. Bu kişileri anlamak ve bu kişilerle ilişki kurmak güçtür. Duygusal patlamalar yaşayabilirler. Çevrelerince sessiz kişiler olarak algılandıklarından bu duygusal patlamalar çevresindeki insanları şaşırtabilir.

Martina'nın annesi Margherita kitap boyunca duygularını açığa çıkarmaması yönüyle içedönük duygusal tiptir.

Dışa Dönük Düşünen Tip: Bilim insanları bu tipe örnek verilebilir. Bu kişiler nesnel dünya ile ilgili bilgi toplamaktan, öğrenmekten hoşlanırlar. Dışa dönük düşünen tipler duygularını bilinçaltlarına iterler. Dışarıdan bakıldığında kendini beğenmiş, soğuk bir insan olarak algılanabilirler. “*Dedesini o kadar çok şey biliyordu ki! Onun yanıtlayamadığı tek bir soru bile yoktu. Dedesi bunu, baştan sona dek okumuş olduğu ansiklopediye bağlıyordu. Kırmızı suni deriyle ciltlenmiş yirmi iki cilt ansiklopediyi, ‘abaküs’ maddesinden ‘ziggurat’ maddesine dek okumuştur (s. 27).* Martina’nın dedesi kendini öğrenmeye vermiş olması yönüyle dışadönük düşünen tiptir.

TARTIŞMA, SONUÇ

Susanna Tamaro'nun *Tobia ve Melek* kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik kavramlarına açısından incelenmiştir. Kitap kahramanları Carl Gustav Jung'ın kavramlarının içeriğini doldurabilecek niteliktedir.

Tobia ve Melek kitabındaki kahramanlardan psikanalitik yönden incelemeye en uygunu kitabın başkahramanı Martina'dır. Nitekim kitap Martina'nın kaderini arama serüvenini dile getirmektedir.

Martina'nın annesi, babası, dedesi ve diğer kişiler okuyucunun Martina'yı daha iyi tanıması için verilen kahramanlardır. Onlar da olay örgüsünde Martina'ya olan etkileri açısından ele alınmıştır.

Tobia ve Melek kitabında ana konuyu oluşturan etmenlerden biri de Martina'nın anne ve babası arasındaki şiddetli geçimsizliktir. Bağırma, tabak kırma, evi terk etme gibi durumların çocuklar için olumsuz örnek oluşturabileceği akla gelse de olay örgüsünde asıl anlatılmak istenen, başkahraman Martina aracılığıyla, çocukların bunlardan olumsuz etkilenmesi ve kendilerini bu olumsuzluklardan kurtarma çabalarıdır. Kitap başkahraman Martina'nın huzurlu bir aile yaşamına kavuşmasıyla son bulur. Bu yönüyle de çocuklara istekleri için çabaladıkları takdirde isteklerine ulaşabilecekleri mesajını da verir.

KAYNAKLAR

- Atlı, F. (2012). *Edebi Metin ve Yaratıcılığın Kaynağına Ulaşan Yol: Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi. Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer 2012, p. 257-273, ANKARA-TURKEY*
- Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Moran, B. (2009). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. (2016). *Çocuk, Çocukluk, ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tamaro, S. (2015). *Tobia ve Melek*. İstanbul: Can Çocuk.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation Of Characters in Susanna Tamaro's Book Tobias and the Angel with the Psychoanalytic Perspective of Carl Gustav Jung's

Introduction

Psychoanalysis speculates that subconscious is the driving force behind acts of human and this is very important as well as for character analysis in literature. Psychoanalysis which founded by Sigmund Freud was pervaded by Adler, Jung, Lacan and became practical on art works. According to Jung, it requires to answer some questions in order to interpret the characters of people. Foremost among them are some questions as what sections of character are, what are the sources of energy that brings the character into actions, how is the character formed. In Jung's theory there are some concepts as ego, archetypes, persona, anima, animus, shade, dynamic of psyche, values, breeding and degrading of spiritual energy, developing of the character, psychological types. According to Jung. Writer can't make his/her case completely in the process of writing. A driving force captures the writer and the work makes its case by itself. This case can sometimes be explained as not including the sentences which the writer wants to write into the work. In the book of Tobias and Angel Martina the protagonist doesn't complete her character's development because she is a little child when it is handled in Jung's ego. The other conception, the dynamic of psyche expresses divisions and replacing of the energy. It is impossible for psyche to achieve the infinite balance. Martina's all struggle is building this balance. By this work, it is aimed to contribute to scop writing, create awareness with this interdisciplinary work including psychology and literature.

Method

The subject of this work is Susanna Tamaro's books which she wrote for children and the sample of research is her book called Tobias and Angel. The characters of Tobias and the angel are analyzed by Carl Gustav Jung's psychoanalytical point of view. In the framework of this work the question of What are the psychoanalytical items inholding in Susanna Tamaro's novel Tobias and Angel has been endeavoured to answer. In this given work document reviewing method from qualitative research method has been used. Document reviewing method is the analysis of written materials including information of the subject of this work.

Results and Discussion

Jung's hypothesis was put forward starting from some questions. What are the character and its sections, whether there is an interaction among them, what is the driving force brings the character into action, rate of diffusion to character sections of this power, questions about character formation and whether character change lifetime forms Jung's process of conceptualisation of the character. It is confirmed that characters in Tobias and Angel by Susanna Tamaro, Carl Gustav Jung can fill the context of the conception when it is reviewed by the psychoanalytical conception. Protagonist Martina, one of the heroes of Tobias and Angel is the most suitable character to study on psychoanalytical. Thus, the book mentions about Martina's adventure of looking for her fate. Martina's mother, father, grandfather and other people are heroes which are given in order to conceive Martina better (for readers). They are handled with from the point of view of the effects to Martina in the plot.

One of the factors composing main topic is the severe conflict between Martina's mother and father. Shouting, breaking plates, leaving home. Even if these cases may be thought to be an unfavourable example for children, the main thesis statement i (via protagonisy Martina) affecting children from them negatively and saving themselves from these negatively.

The book finishes by protagonist Martina's obtaining a peaceful family life. From this aspect, it gives message to children they will reach their demands when they struggle for them.